

Dr hab. Andrzej Gałązka, prof. SGH
Szkoła Główna Handlowa,
Kolegium Ekonomiczno-Społeczne,
Katedra Polityki Publicznej

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

autorstwa Pana Mgr. Marcina Jakuba Podgórskiego zatytułowanej
„Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego na rzecz programowania
Europejskiej polityki regionalnej w obszarze gospodarki cyrkularnej”,
napisanej pod kierunkiem naukowym dr hab., prof. UŁ Zbigniewa Przygodzkiego

Rozprawa doktorska, której autorem jest Pan Marcin Jakub Podgórski zatytułowana „Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego na rzecz programowania Europejskiej polityki regionalnej w obszarze gospodarki cyrkularnej” dotyczy, najogólniej rzecz ujmując, współcześnie niezwykle istotnej problematyki tj. szeroko rozumianego zarządzania rozwojem. W szczególności odnosi się to do określenia wpływu władz publicznych poziomu lokalnego na formułowanie i operacjonalizację celów polityki rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie Unii Europejskiej. Jest to kwestia o charakterze podstawowym w warunkach wyzwań, jakie pojawiają się z rosnącą siłą, w sferze społecznej i gospodarczej. Stale pozostaje kwestią fundamentalną nie tylko ocena możliwego stopnia ingerencji władz publicznych w procesy rynkowe, ale również określenie dopuszczalnego stopnia centralizacji/decentralizacji zarządzania takimi procesami. W przypadku Unii Europejskiej, wbrew pozorom, jest to nie tylko kwestia przestrzegania przyjętych zasad formułowania polityk wspólnotowych (w tym polityki regionalnej), ale również problem dopasowania ww. działań do regionalnej i lokalnej specyfiki społeczno-gospodarczej poszczególnych państw członkowskich UE. Wprost warunkuje to skuteczność i efektywność osiągania wyznaczonych celów, w tym przypadku w sferze europejskiej polityki regionalnej w obszarze gospodarki cyrkularnej.

Przedmiotowa rozprawa doktorska jest opracowaniem bardzo obszernym, wielowątkowym, a co najważniejsze w opinii recenzenta, jest to praca bardzo wartościowa tak pod względem poznawczym jak i mająca znaczną wartość aplikacyjną.

Praca składa się ze Wstępu, sześciu rozdziałów merytorycznych oraz części podsumowującej. Treści te co prawda Autor zmieścił na 320 stronach, ale sposób formatowania tekstu wskazuje na znaczną „kompresję” zawartości (mała czcionka - na typowej stronie pomieszczono 32 wiersze tekstu, fragmenty tekstu są drukowane czcionką poniżej 10 pkt. itp.). W rozprawie znajdują się 63 tabele, 14 schematów, 5 rycin, 32 wykresy. Bibliografia dotycząca prezentowanej w pracy tematyki jest bardzo bogata - liczy 799 pozycji.

Dla rozwiązania podjętego problemu badawczego Autor wskazał, iż: „Celem głównym badań jest identyfikacja poziomu zaangażowania i skuteczności wpływu jednostek samorządu terytorialnego na transformację w kierunku gospodarki cyrkularnej w ramach europejskiej polityki regionalnej”. Precyzując ww. pole badawcze wskazano pięć tzw. celów szczegółowych. Z kolei jak napisał Autor „Dla usprawnienia procesu operacjonalizacji celów sformułowano jedenaście pytań badawczych...”. Uzyskanie odpowiedzi na ww. pytania miało umożliwić weryfikację pięciu, sformułowanych przez Autora, hipotez badawczych w brzmieniu:

„...H 1. Możliwości zwiększenia wpływu jednostek samorządu terytorialnego na kształt Europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej są większe w przypadku samorządów, które współpracują na arenie międzynarodowej.

H 2. Kluczowe elementy Europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej są włączone do instrumentów polityki regionalnej w Polsce.

H 3. Wdrażanie Europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej w Polsce realizowane jest w sposób selektywny, ograniczony krajowymi priorytetami gospodarczymi i środowiskowymi.

H 4. Aktywność międzynarodowa samorządów terytorialnych wpływa dodatnio na zwiększony poziom transformacji w kierunku gospodarki cyrkularnej wśród interesariuszy potrójnej helisy

H 5. Jednostki samorządu terytorialnego uczestniczą w programowaniu polityki regionalnej na rzecz realizacji Europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej w Polsce, ale ich udział jest bierny...”

Powyższą, metodologiczno-koncepcyjną, warstwę omawianej rozprawy, zdaniem recenzenta, należy ocenić bardzo pozytywnie. Zwracam uwagę, iż podjęta problematyka badawcza ma wybitnie „jakościowy” charakter i trudno poddaje się uporządkowanej, poprawnej metodologicznie, analizie o charakterze naukowym. Autor formułując ww. rozbudowane ramy formalno-rzeczowe prowadzonej analizy zdołał uniknąć chaotycznego powielania ogólnikowych stereotypów tak w warstwie badawczej jak i poznawczo-wnioskowej. Poprawne sformułowane cele, pytania i hipotezy badawcze świadczą pośrednio o pogłębionej wiedzy i wysokich kompetencjach Autora w przedmiotowej problematyce. Oceniam iż rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Jak wspomniano wcześniej, omawiana rozprawa doktorska „Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego na rzecz programowania Europejskiej polityki regionalnej w obszarze gospodarki cyrkularnej” składa się z sześciu rozdziałów. Części 1-4 mają charakter teoretyczny. Rozdział piąty stanowi swoiste wprowadzenie do treści empirycznego rozdziału szóstego, w którym zawarto wyniki badań empirycznych przeprowadzonych na potrzeby omawianej rozprawy doktorskiej.

W rozdziale pierwszym: „Determinanty cyrkularnej transformacji gospodarek lokalnych” zaprezentowano kontekst rozważań dotyczących tytułowej problematyki pracy oraz uzasadnienie wyboru obszaru badań. W szczególności Autor wskazał tu na determinanty

cyrkularnej transformacji gospodarki, zwracając uwagę przede wszystkim na ujęcie terytorialne odnośnych działań oraz możliwości koordynowania i wspierania planowanych zmian w różnych skalach przestrzennych. W podrozdziale „1.1. Teorie rozwoju lokalnego i regionalnego jako podstawowy kontekst mechanizmów transformacji” przedstawiono wybrane teorie i koncepcje rozwoju, bezpośrednio dotyczące zdolności kreowania rozwoju zrównoważonego oraz stwarzające potencjalne możliwości transformacji społeczno-gospodarczej w kierunku gospodarki cyrkularnej. W dalszej części tego rozdziału Autor nakreślił szersze tło badanych zagadnień („1.2. Koncepcja helisy i zbieżność z gospodarką cyrkularną”, „1.3 Teoria interesów grupowych oraz wielopoziomowego zarządzania na rzecz cyrkularnej transformacji”, „1.4. Ogólna teoria systemów i jej możliwości wykorzystania przy projektowaniu systemów gospodarki cyrkularnej”). W ocenie recenzenta rozdział ten zawiera treści istotne dla prowadzonych w rozprawie rozważań. Wskazuje na pogłębioną wiedzę Autora m.in. w zakresie teorii i zarządzania rozwojem.

W rozdziale drugim zatytułowanym „Model gospodarki cyrkularnej” Autor prezentuje europejski model gospodarki cyrkularnej. Ta część rozprawy nie tylko precyzuje merytorycznie pole prowadzonych badań („2.1. Istota i pojęcie gospodarki cyrkularnej”, „2.2. Gospodarka linearna a gospodarka cyrkularna”). Zwrócono tu także uwagę na istotę gospodarki cyrkularnej i jej odmienność względem praktykowanego współcześnie modelu gospodarki linearnej. Na szczególne podkreślenie zasługuje tu podrozdział „2.3. Modele biznesowe gospodarki cyrkularnej”. Jak stwierdza Autor: „Nadając priorytet ponownemu wykorzystaniu i regeneracji materiałów, firmy mogą nie tylko zmniejszyć swój wpływ na środowisko, ale także stworzyć nowe źródła przychodów i wzmocnić swoją odporność w obliczu niedoborów zasobów i zmiennych potrzeb rynkowych.”. Jest to kwestia podstawowa bowiem szeroko rozumiana „opłacalność” dla biznesu jest podstawową barierą wdrażania zasad rozwoju zrównoważonego w ogóle. W kolejnym podrozdziale („2.4. Zewnętrzne determinanty wdrażania gospodarki cyrkularnej”) w sposób kompetentny przedstawiono również istotne problemy „Cele i struktura procesu koordynacji działań” (2.4.1.), „Filary europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej” (2.4.2.) oraz „Instytucje formułowania krajowego modelu gospodarki cyrkularnej” (2.4.3.). W podrozdziale „2.5. Monitorowanie rozwoju gospodarki cyrkularnej” omówiono kolejno: „Rodzaje metod i wskaźników monitorowania gospodarki cyrkularnej” (2.5.1.), „Stan gospodarki cyrkularnej w odniesieniu do polityk globalnych i europejskich” (2.5.2.) oraz „Stan gospodarki cyrkularnej w Polsce” (2.5.3.). W ocenie recenzenta, Autor rozprawy słusznie wskazuje, iż „Monitorowanie przejścia na gospodarkę cyrkularną obejmuje śledzenie kluczowych wskaźników wydajności związanych z przepływem materiału, wytwarzaniem odpadów i wykorzystaniem zasobów. Takie podejście oparte na danych umożliwia ocenę postępów, identyfikację obszarów wymagających poprawy i dostosowania strategii do nadrzędnego celu, jakim jest stworzenie bardziej zrównoważonej i cyrkularnej gospodarki w perspektywie międzynarodowej.”. Jednak kolejne stwierdzenie Autora, iż: „Wykorzystywane są miary umożliwiające porównanie gospodarek za pośrednictwem wskaźnika wydajności zasobów cyrkularności, jak również analizy przepływu materiałów” budzi pewne zastrzeżenia. Jeśli uznamy, zgodnie z faktami, że regiony i skala lokalna państw UE posiadają określoną specyfikę, dotyczy to również poziomu ogólnokrajowego. W związku z tym znalezienie i przyjęcie „ogólnounijnych”

wskaźników, z wyznaczonymi progami ocen w przedmiotowym zakresie, jest bardzo ryzykowne.

W rozdziale trzecim „Implementacja gospodarki cyrkularnej w priorytetach polityki rozwoju regionalnego Unii Europejskiej” dokonano analizy sposobu realizacji celów i zasad gospodarki cyrkulacyjnej za pośrednictwem polityki regionalnej. W szczególności omówiono przyjęte procedury wprowadzania gospodarki cyrkularnej do priorytetów polityki rozwoju regionalnego Unii Europejskiej. Przeanalizowano również zakres interwencji instrumentów pomocowych w kierunku osiągania zrównoważonych i zasobooszczędnych gospodarek (podrozdziały „3.1. Ramy polityki regionalnej Unii Europejskiej”, „3.2. Podmioty polityki regionalnej i instytucjonalna infrastruktura procesów decyzyjnych” oraz „3.3. Ewolucja europejskiej polityki regionalnej w kierunku gospodarki cyrkularnej”. Na zakończenie, w podrozdziale 3.4. omówiono wymiar terytorialny europejskiej polityki regionalnej wskazując na jego kluczowe znaczenie oraz możliwości wspierania regionów w kreowaniu procesów dostosowawczych w przedmiotowej sferze.

Rozdział czwarty zatytułowany „Rola samorządów terytorialnych w kształtowaniu polityki regionalnej Unii Europejskiej” dotyczy bezpośrednio tytułowej problematyki badawczej. Omówiono tu kolejno: „4.1. Relacje zagraniczne samorządów terytorialnych” wskazując na zakres i skalę aktywności jst w omawianej sferze. Zidentyfikowano narzędzia rzecznictwa interesów samorządów terytorialnych na poziomie ponadnarodowym. W następnym podrozdziale („4.2. Zakres i instytucje paradyplomacji samorządów terytorialnych w obszarze polityki regionalnej) przeanalizowano kompetencje instytucji paradyplomacji. Autor wskazuje, iż jednostki samorządu terytorialnego, jako podmioty publiczne będąc składowymi wielopoziomowego systemu zarządzania biorą, co do zasady, udział w kształtowaniu polityki regionalnej UE. Podmioty te postrzegane są, jako pośrednicy pomiędzy instytucjami UE a społecznościami lokalnymi. Wskazano tu również, iż samorzady reprezentują specyficzne interesy odnośnych społeczności terytorialnych („4.3. Samorząd terytorialny jako podmiot systemu zarządzania wielopoziomowego w obszarze polityki regionalnej). W kolejnym podrozdziale „4.4. Narzędzia, instrumenty zapośredniczenia celów w kształtowaniu europejskiej polityki regionalnej” Autor scharakteryzował kolejno formalne i nieformalne możliwości organizacyjne współuczestnictwa jst w procesie współtworzenia polityk wspólnotowych – w szczególności rzecznictwa interesów wspólnot terytorialnych w programowaniu i realizacji polityki regionalnej UE („Grupy interesów i zakres paradyplomacji (4.4.1.), „Przedstawicielstwa regionalne” (4.4.2.) oraz „Terytorialne grupy interesów” (4.4.3.). Zdaniem recenzenta, treści zawarte w omawianym rozdziale świadczą o wysokich kompetencjach i wiedzy Autora w przedmiotowej sferze.

Rozdział piąty „Metodyka i uzasadnienie przedmiotu badań” składa się z trzech podrozdziałów: „5.1. Identyfikacja przedmiotu badań oraz luki badawczej”, „5.2. Cele pytania oraz hipotezy badawcze” oraz „5.3. Triangulacja metod badawczych”. Jest to niezwykle istotna część rozprawy. Autor przedstawił tu szczegółowo metody badawcze wykorzystane w pracy, zarówno w odniesieniu do przeprowadzonych badań teoretycznych, jak i empirycznych. Jak pisze Autor „...metodyka ta jest niejako uzasadnieniem analiz teoretycznych prowadzonych w rozdziałach od pierwszego do czwartego włącznie oraz prezentacją koncepcji badań empirycznych zawartych w rozdziale szóstym. Znajdujemy tu

szczegółowe uzasadnienie wyboru obszaru badań (znaczenie problematyki, luka badawcza). Przedstawiono tu również cele, pytania oraz hipotezy badawcze a także szczegółowy opis wykorzystanych metod badawczych. Recenzent rozumie, iż takie usytuowanie rozdziału w pracy jest podyktowane koniecznością wyjaśnienia złożoności wykorzystanych metod analizy empirycznej. Zawarte tam informacje odnoszą się jednak również do treści rozdziałów 1-4 oraz szczegółowo do koncepcji układu i zawartości całej pracy. Taka struktura pracy jest rozwiązaniem kontrowersyjnym, ale w znacznym stopniu uzasadnionym.

Rozdział szósty to prezentacja rezultatów badań empirycznych przeprowadzonych przez Autora na potrzeby omawianej rozprawy doktorskiej („Ocena zaangażowania jednostek samorządów terytorialnych w kształtowanie europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej.”). Omówiono tu kolejno „Skuteczność rzecznictwa interesów jednostek samorządów terytorialnych na arenie międzynarodowej w zakresie gospodarki cyrkularnej” (6.1.), „Włączenie kluczowych elementów europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej do instrumentów strategicznych polityki rozwoju jednostek samorządów terytorialnych” (6.2.), „Włączenie kluczowych elementów europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej poprzez działania na poziomie jednostek samorządów terytorialnych” (6.3.) oraz zagadnienie „Międzynarodowa aktywność jednostek samorządów terytorialnych w zakresie gospodarki cyrkularnej” (6. 4.). W przedmiotowym rozdziale Autor ocenił: skuteczność rzecznictwa interesów jednostek samorządów terytorialnych na arenie międzynarodowej w zakresie gospodarki cyrkularnej, zakres włączenia kluczowych elementów europejskiego modelu gospodarki cyrkularnej do instrumentów strategicznych polityki rozwoju jednostek samorządów terytorialnych biorących udział w orzecznictwie interesów w skali ponadnarodowej, zakres implementacji kluczowych elementów europejskiego modelu gospodarki cyrkulacyjnej w działaniach jednostek samorządów terytorialnych. międzynarodową aktywność jednostek samorządów terytorialnych w zakresie gospodarki cyrkulacyjnej. Wnioski z przeprowadzonej analizy mają dużą wartość merytoryczną – tak w warstwie teoretycznej (skuteczność systemu partycypacji jednostek samorządu terytorialnego w kreowania polityki regionalnej UE) jak i w sferze aplikacyjnej (niewykorzystany potencjał jst, rozproszenie i chaos unormowań i regulacji, wybiórczy charakter realizowanych celów gospodarki cyrkularnej). Zakres czasowy przeprowadzonych badań obejmuje kluczowy okres od 2015 roku, kiedy to Komisja Europejska przyjęła do realizacji tak zwany europejski model gospodarki cyrkularnej.

W zakończeniu rozprawy Autor zawarł osiem podstawowych rekomendacji. Konkluzje od 1 do 5 wskazują na konieczność transformacji społeczno-gospodarczej w kierunku gospodarki cyrkularnej. Dotyczą one kolejno: modeli biznesowych gospodarki cyrkularnej w konfrontacji z modelem linearnym, konieczności rozwijania międzysektorowej współpracy na rzecz wdrażania gospodarki cyrkularnej, koordynacji działań na rzecz zwiększonej dostępności do źródeł finansowania procesów transformacji w kierunku gospodarki cyrkularnej, wsparcia programowo-aplikacyjnego, w tym materialnego ze strony administracji publicznej działań na rzecz gospodarki cyrkularnej uwzględniających specyfikę lokalną oraz uzależnienia przejścia na gospodarkę cyrkularną od wdrożenia zrównoważonego i neutralnego podejścia do emisji dwutlenku węgla w systemach gospodarczych. Kolejne trzy rekomendacje dotyczą wprost wdrażania gospodarki cyrkularnej: ujednolicenia rozproszonych regulacji w polskim systemie

prawnym w przedmiotowej sferze, aktywizacji potencjału władz lokalnych w zakresie prowadzenia działań na arenie międzynarodowej oraz upowszechnienia stosowania w realizowanych projektach rozwiązań właściwych gospodarce cyrkularnej.

Taki zestaw rekomendacji budzi pewien niedosyt. Przeprowadzona w rozprawie udokumentowana analiza pozwala na sformułowanie bardziej wyrazistych konkluzji. Ten aspekt treści omawianego opracowania wymaga szczególnego podkreślenia. Autor niezwykle ostrożnie formułuje wynikające z prowadzonych analiz oceny badanych aspektów tytułowej problematyki. Można to oczywiście uznać za zaletę omawianej pracy. Z drugiej jednak strony istnieją różne formy przekazywania klarownych, w tym np. jednoznacznie krytycznych opinii.

Podsumowując powyższy ogólny przegląd treści przedmiotowej rozprawy stwierdzam, iż układ i zawartość merytoryczno-rzeczowa poszczególnych rozdziałów pracy zasługuje na wysoka ocenę. Poszczególne jej części są wzajemnie logicznie i rzeczowo powiązane. Prezentowane treści są powiązane z tytułową problematyką badawczą pracy. Analizy prowadzone są przy wykorzystaniu bogatego zestawu metod badawczych i w pełni udokumentowane.

Poziom merytoryczny prowadzonych rozważań, w większości przypadków, wykracza poza ogólnodostępną wiedzę na poziomie popularyzatorskim. Autor dokonuje oceny i wyboru wiarygodnych źródeł informacji poddawanych analizie. W tym kontekście należy jednak zwrócić uwagę na dwa elementy. Praca jest bardzo obszerna przede wszystkim z powodu nakreślenia przez Autora bardzo szerokiego tła omawianego problemu badawczego. Dotyczy to w szczególności rozbudowanych rozdziałów pierwszego i drugiego – podrozdziały: 1.2. (Koncepcja helisy...), 1.3. (Teoria interesów grupowych oraz...) i 1.4. (Ogólna teoria systemów i jej...) oraz 2.2. (Gospodarka linearna a...), i 2.5. (Monitorowanie rozwoju gospodarki cyrkularnej). Oczywiście zagadnienia omówione w ww. częściach rozprawy są powiązane z tytułowym jej tematem i celami, ale jednocześnie wyraźnie, niekiedy zbyt, poszerzają zakres prowadzonych rozważań. Drugim elementem mogącym budzić pewne wątpliwości jest uzasadniona, ale i ryzykowna decyzja Autora o umieszczeniu szczegółowej części metodologicznej niemal na końcu pracy („Rozdział 5 Metodyka i uzasadnienie przedmiotu badań, „5.1. Identyfikacja przedmiotu badań oraz luki badawczej”, „5.2. Cele, pytania oraz hipotezy badawcze”, „5.3. Triangulacja metod badawczych). Rozdział ten jest usytuowany bezpośrednio przed rozdziałem ostatnim (chyba najważniejszym), w którym Autor prezentuje wyniki własnych badań empirycznych. Złożoność i różnorodność metod badawczych wykorzystanych w części empirycznej rozprawy w znacznym stopniu uzasadnia decyzję Autora o takiej konfiguracji usytuowania ww. części. Z drugiej jednak strony niezamierzonym wynikiem tego są występujące w treści powtórzenia dotyczące celu głównego, celów szczegółowych, hipotez badawczych, a nawet opisu wykorzystanych metod. Powyższe uwagi krytyczne wskazują tylko na pewne dyskusyjne rozstrzygnięcia poczynione przez Autora w toku przygotowania rozprawy i nie obniżają wartości opracowania.

Na podstawie szczegółowego zapoznania się z wielowątkową treścią całej rozprawy doktorskiej oceniam, iż Autor wykazuje nie tylko udokumentowaną ogólną, ale i pogłębioną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie ekonomia i finanse. Wielość i różnorodność

wykorzystanych metod badawczych oraz organizacja wewnętrzna procesu badawczego – wynikając ze specyfiki analizowanej problematyki – pozwala ocenić, iż Autor posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

KONKLUZJA I WNIOSEK KOŃCOWY

Rozprawa doktorska, której autorem jest Pan Mgr Marcin Jakub Podgórski zatytułowana „Współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego na rzecz programowania Europejskiej polityki regionalnej w obszarze gospodarki cyrkularnej” odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim. Jak to starano się wykazać wcześniej w przedmiotowej recenzji, rozprawa stanowi oryginalne dzieło naukowo-badawcze pozwalające na sformułowanie wielu ważnych i interesujących poznawczo i aplikacyjnie wniosków. Autor wykazał się umiejętnością prowadzenia badań naukowych oraz ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie ekonomia i finanse. Przedstawiona do oceny rozprawa, w mojej ocenie, spełnia kryteria wskazane w odnośnej ustawie i może być podstawą do ubiegania się o stopień naukowy doktora. Wnoszę tym samym o dopuszczenie Pana Mgr. Marcina Jakuba Podgórskiego do publicznej obrony przedmiotowej rozprawy w celu uzyskania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Pozostaję z poważaniem,

Dr hab. Andrzej Galęzka, prof. SGH
Warszawa, dnia 10.06.2024 r.